

Bynatur

- Strategi for mere bynatur i Hillerød Kommune

Indhold

01	FORORD	side 5
02	FORMÅL OG BAGGRUND Budgetaftaler	side 7
03	NATUREN STOPPER IKKE VED BYGRÆNSEN Visioner og strategier Hvorfor arbejde med bynatur? Pejlemærker for bynatur	side 8
04	BYNATUR - DEFINITION OG FORSTÅELSE Grøn infrastruktur og økosystemertjenester Dynamik og kontrast En definition Bynatur kan måles	side 12
05	DEN LANGSIGTEDE STRATEGI Biofaktor Særlige indsatsområder <i>Bytræer</i> <i>Græsarealer</i> <i>Bynære boligarealer</i> <i>Veje og stier</i> <i>Hjemmehørende arter</i>	side 14
06	IDÈKATALOG, HER OG NU PROJEKTER OG TILTAG Artsrige grøftkanter og vejrabatter Partnerskabsaftaler omkring plantning af træer Naturen i haven Partnerskaber med private virksomheder Pulje til projekter i foreninger, boligselskaber m.v. Plejeplan for Kjeldsvangkilen Etablering af engarealer ved kommunale ejendomme Vild Rådhus Nyt liv til Pøle Å Grønne parker - vilde landskabskiler Værdifulde træer	Side 18
07	IDÈKATALOG, BORGERINVOLVERING OG FORMIDLING Fremadrettede tiltag <i>Naturfestival i samarbejde med Byforum</i> <i>Guidede ture med tema omkring bynatur</i> <i>Samarbejde med grønne foreninger</i> <i>Bynatur på de sociale medier</i>	Side 22
08	BILAG Beregning af biofaktor	Side 24

Verdensmål nr. 11 Bæredygtige byer og lokalsamfund

Delmål 11.4: Beskyt verdens kultur- og naturarv

Hvordan: Indsatser for bynatur styrker bevarelsen af naturarven i kommunens byområder. Dele af Skansebakken, Indelukket og Barokhaven ved Frederiksborg Slot er en del af bufferzonen omkring det parforcejagtlandskab i Gribskov og Store Dyrehave, som er udpeget til verdensarv, og bynaturen i Hillerød understøtter dermed også kulturarv.

Delmål 11.6: Minimer byernes miljøpåvirkning

Hvordan: Bynatur i form af træer medvirker til at forbedre luftkvaliteten i byer.

Verdensmål nr. 15 Livet på Land

Delmål 15.5: Beskyt biodiversitet og naturlige levesteder

Hvordan: Skansebakken er en del af bynaturen i Hillerød Kommune. Jf. kommunens naturkvalitetsplan gennemføres pleje for rødlistede arter på Skansebakken; Violetrandet ildfugl, Dukatsommerfugl, Guldhale, Kejserkåbe og Eng-klokke.

Delmål 15.8: Stop invasive arter fra at brede sig

Hvordan: Strategien fokuserer på hjemmehørende arter, og kommunen udfører bekæmpelse af invasive arter (bjørneklo).

Verdensmål nr. 17 Partnerskaber for handling

Delmål 17.17: Der skal opfordres til effektive partnerskaber

Hvordan: Ved at tilskynde og fremme forskellige former for partnerskaber i forhold til virksomheder, grønne foreninger, lokalråd m.fl.

01 Forord

Naturen er en selvfølge for mange borgere i Hillerød Kommune. Det der for mange danskere er et udflugtsmål, er for Hillerødborgerne et hverdagslandskab. Mange borgere vælger at bo i Hillerød Kommune netop på grund af nærheden til naturen. Intet sted i kommunen er der langt til natur og muligheder for at færdes i den.

Over hele kloden hører vi om klimakriser og biodiversitetskriser. Der er derfor øget opmærksomhed og interesse fra borgere om at kunne være med til at bidrage til løsningerne. Mange borgere har kontaktet Hillerød Kommune med forslag om konkrete arealer og indsatser, der kan hjælpe naturen i byerne på vej. På samme vis har Danmarks Naturfredningsforening henvendt sig med en opfordring til Hillerød Kommune om at arbejde med

bynatur. Vi har derfor holdt en workshop, hvor borgere har bidraget med gode og konstruktive idéer til udvikling af bynatur og grøn drift i Hillerød Kommune.

Som kommune ønsker vi at gå forrest ved at invitere naturen endnu tættere på og give den mere plads. En af mulighederne er at ændre den måde, vores arealer og ejendomme bliver passet. På vores fælles arealer vil vi give naturen mere plads. En græsplæne kan blive til en blomstereng, en vejrabat kan blomstre, og i byerne kan vi plante flere blomstrende træer og buske.

Men vores mål nås bedst, når flere i vores kommune er med end kommunen selv. Vi har lagt mærke til, at virksomheder selv har taget dagsordenen om mere blomstrende arealer op

med smukke resultater, og vi har set borgere vise interesse for at være med til at plante skov og skabe noget helt nyt som for eksempel en æblelund ved rådhuset.

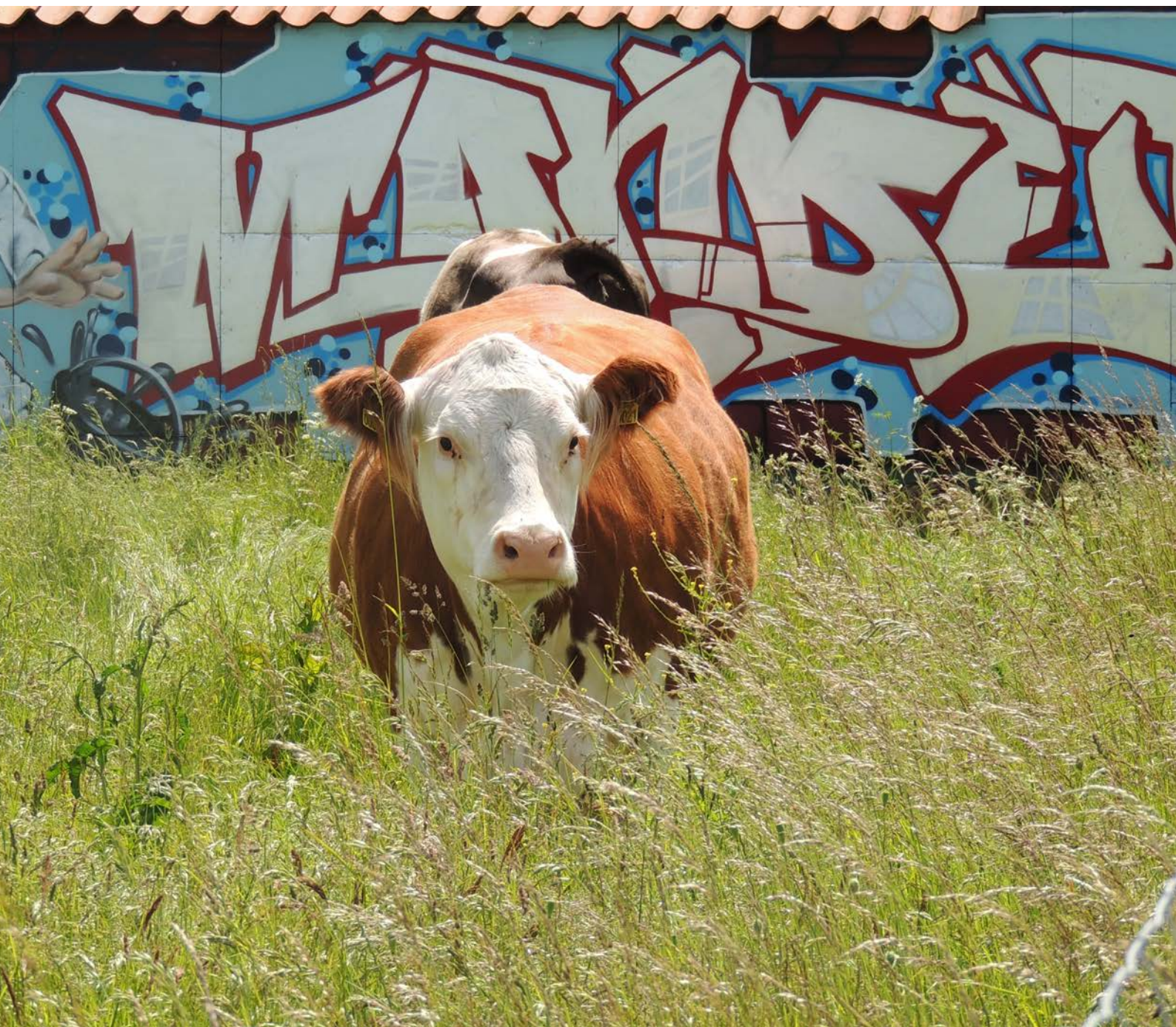
Med denne strategi vil Hillerød kommune gerne invitere til et samarbejde med borgere, foreninger, lokalråd og virksomheder om at lade vores byer blomstre.

Med strategi for bynatur understøtter Hillerød Kommune det vigtige arbejde kloden rundt for bæredygtig udvikling. Vi knytter an til FN's verdensmål mål nr. 11 bæredygtige byer og lokalsamfund, nr. 15 livet på land og mål nr. 17 om partnerskaber for handling.

Jeg håber, du vil være med.

Kirsten Jensen

Borgmester

02 Formål og baggrund

Denne strategi skal danne det konkrete afsæt for at skabe mere natur i byområder i Hillerød Kommune. Grønne og oplevelsesrige byer. med en varieret flora og fauna til glæde for alle, der færdes i byerne..

I strategien defineres bynatur som: "Plante-, svampe- og dyresamfund med deres levesteder, inden for byens grænse".

Ved at begrønne vore byer og have fokus på bynaturen understøtter vi Verdensmål nr. 11 om "Bæredygtige byer og lokalsamfund", mål 15 om "Livet på land" og nr. 17 om "Partnerskaber for handling".

I strategien skal borgere og foreninger kunne hente inspiration til selv at handle og orientere sig om kommunens retningslinjer. Strategien er desuden tænkt som et redskab som både politikere, forvaltning og kommunens rådgivere skal tage afsæt i, når vi skal italesætte bynatur og implementere bynatur i planer og projekter.

Budgetaftaler

Strategien tager sit afsæt i budgetaftale 2018-21 som siger:

"Forligspartierne vil undersøge muligheden for at igangsætte et naturgenopretningsprojekt med egentlig bynær natur omkring Hillerød by. I samarbejde med Danmarks Naturfredningsforening vurderes, om der

kan etableres hegn med bær og blomsterbærende buske på kommunale områder langs større veje og på grønne arealer, der i dag henstår som græsarealer. Målet er at fremme biodiversiteten og få en smukkere og grøn by".

Dette følges op af budgetaftale 2019-22, hvori det hedder:

"Vi vil have mere blomstrende byer og områder i vores kommune, og dermed give naturen bedre plads. Det kan ske gennem initiativer, hvor borgere, foreninger, landmænd og kommune hjælper hinanden med at gøre mere varieret natur mulig og sørge for, at det der skal passes, bliver passet. Måske er der grøftekanter og rabatter, der kan live op, og måske er der mindre områder, der kan blomstre og holdes af dem, der bor nærmest, så de også får adgang til lidt jord. Natur, miljø og klimaudvalget vil arbejde med at få vores kommune til at fremstå imødekommende, grøn og venlig. Hvis dette arbejde munder ud i behov for investeringer, vil der blive udarbejdet anlægs- eller udvidelsesforslag til kommende budgetter".

I budgetaftale 2020-2023 omhandler to af aftalens punkter bynatur:

"Vi vil have mere blomstrende byer og områder i vores kommune, og give naturen bedre plads. Natur, miljø og klimaudvalget har arbejdet sammen med borgerne om en plan for, hvordan vores kommune kan fremstå imødekommende, blomstrende og venlig og for, hvordan vi får mere natur ind i vores byer. Blandt mulighederne er

egentlige omlægninger af arealer til mere artsrigdom og naturpræget drift, hvor vi vil gå foran på de kommunale ejendomme og arealer. Hillerød Kommune ligger som nr. 7 i landet i forhold til artsrigdom på naturarealer. Naturindholdet skal fortsat plejes i vores følsomme naturområder og arbejdet med en plan for øget biodiversitet kan understøtte den hidtidig indsats. Planen vil give eksempler på, hvordan man selv som borger eller forening kan passe områder, så artsrigdomme styrkes, og give viden om hvilke planter, der er mest egnede i forskellige områder".

Samt:

"Som et led i at engagere borgerne i arbejdet med en mere blomstrende kommune, vil man lokalt som gruppe af borgere, foreninger eller lokalråd kunne søge en forskønnelsespulje. Puljen forvaltes af udvalget for Natur, Miljø og Klima".

Konkrete eksempel på allerede igangsatte projekter: blomstereng og æblelund ved Rådhuset (2016-2018), flytbare træer på torvet (2018) og etablering af legeskov på Posen (2018).

Strategien er udarbejdet af By og Miljø. Forud for arbejdet har der bl.a. været afholdt et møde med Danmarks Naturfredningsforening lokalafdeling i efteråret 2018, og der er afholdt en workshop for borgere og grønne foreninger om bynatur i august 2019. Grønt råd er desuden orienteret om arbejdet med strategi for bynatur.

03 Naturen stopper ikke ved bygrænsen

Hillerød Kommune er smukt placeret i det nordsjællandske landskab med store skovarealer, åbne landbrugsarealer og to af Danmarks største søer. Her finder vi arter som fiskeørnen, søørreden, svalekliren, bæveren, grøn mosaikguldsmed, markfirbenet og løgfrøen. Det er alle arter med en særlig udbredelse i Hillerød Kommune.

Bynatur er centrale elementer i byers identitet og fortælling. New York forbinder vi med Central Park og High Line, København med Kongens Have og Amager Strandpark og i Berlin er Tiergarten en central del af byens grønne karakter. I Hillerød Kommune er det omvendt, byerne er omgivet af stor og betydningsfuld natur. Men også i Hillerød er bynatur en del af vores identitet. Frederiksborg Slot med omgivende sø og historiske parkanlæg er bynatur af høj international klasse, og i vores kommuneplan er de store landskabskiler Slotskilen, Kjeldsvangkilen og Præstevangskilen hjørnestenen i at skabe forbindelse fra bycenteret og ud til den af Unesco udpegede verdensarv i parforcejagt landskaberne i Grib Skov og Store Dyrehave, samt til det internationalt beskyttede skovområde i Freerslev Hegn.

Visioner og strategier

Hillerød by har en vision om, at være en levende handelsby med et godt og dynamisk byliv for alle som færdes i byen og i de mindre bysamfund. Vi ønsker gode forhold for de handlende og forretningsdrivende, herunder gode adgangsforhold, parkeringsforhold og smukke og velindrettede veje, gader og byrum.

Øvrige bysamfund skal værne om deres særlige identitet og byliv, hvor f.eks. et gadekær, et grønt fællesareal kan være med at give et grønt og naturligt samlingssted

I kommunens vision "Læring og Livskraft" fokuseres der blandt andet på Natur og grønt liv. Strategien skriver blandt andet: *"Vi stiller os til rådighed for og inviterer til samarbejde om nye løsninger til forskelligartede behov for boliger og byliv i og med naturen".*

Kommunens planstrategi indeholder målsætninger vedr. bynaturen. *"Da arterne ikke skelner mellem by og land, men efter hvor der er gode levevilkår, er det en lavt hængende frugt at indtænke naturhen-*

syn i vores bysamfund. De fleste af os bor i byer, store som små, og her kan vi nemt få naturoplevelser i hverdagen, til gavn for livskvalitet og sundhed, ved at tilstræbe de levevilkår som er i naturen."

Som et led i opfyldelsen af disse visioner hører en mere indbydende, grøn by med stor variation øget fokus på multifunktionel arealanvendelse. Det er vores mål, at vi i byudviklingen altid tænker mulighederne for bynatur ind i vores projekter.

Det fremgår af Hillerød Kommunes spildevandsplan (kap. 7), at tilbageholdelse af regnvand kan indtænke rekreative og naturmæssige elementer, som også kan være med til at øge biodiversiteten.

Hvorfor arbejde med bynatur?

Forskning peger på, at nærheden og kontakten med naturen har gavnlig virkning for vores fysiske såvel som psykiske velvære.

I takt med at vores kulturlandskab er blevet mere og mere intensivt dyrket med monokulturer, presses vores vilde flora og fauna hårdt.

Mange arter er forsvundet, og flere og flere arter kommer på vore lister over truede dyre- og plantearter. At skabe biotoper og landskabskorridorer, hvor

“Bynatur er vigtig for mig, fordi jeg elsker at være i naturen, det giver mig god energi”

borgercitat fra workshop august 2019

små de end måtte være, giver derfor god mening. Bynatur giver derfor rigtig god mening, både for dyr og planter, men også for de mennesker, som dagligt færdes i den. At arbejde med bynatur er ikke blot et spørgsmål om at få mere grønt at kigge på i byen og skabe større diversitet for dyre og plantearter.

Med mere bynatur får vi også en række afledte positive sideeffekter:

1. Positiv indflydelse på klimasikring. Jo mindre befæstet areal des mere regnvand kan vi nedsive og dermed aflaste vores kloaksystem.
2. Positiv indflydelse på at sænke opvarmningen i bynære bebyggelser, idet bytræer medvirker til at sænke temperaturen i byrum
3. Positiv indflydelse på vores fysiske og mentale sundhed, idet bynære grønne arealer indbyder til motion og bevægelse og nærhed til dyr og planter stimulerer sanserne og virker afstressende.
4. Bynatur kan anvendes og inddrages aktivt i læringsmiljøet og dermed øge børn og unges indsigt i naturen.

Pejlemærker for bynatur

Som led i processen med udarbejdelsen af strategien for bynatur, blev der afholdt en workshop med deltagelse af borgere og interesseorganisationer. Workshoppens havde både fokus på kommunens grønne drift og på selve emnet bynatur, og hvordan dette begreb forstås.

Deltagerne var samlet under de gamle æbletræer i æblelunden ved rådhuset på Trollesmindealle.

Her gennemgik de tre sessioner, hvis formål var, at identificere værdien af bynatur, foreslå konkrete indsatser omkring bynatur og stille forslag til, hvordan den grønne drift kan understøtte mere bynatur.

Som et resultat af denne borgerproces er der blevet formuleret fem pejlemærker for, hvad bynatur skal kunne. Pejlemærkerne vil fremadrettet benyttes både på det strategiske og planlægningsmæssige niveau såvel som ved udvikling af konkrete projekter.

”Bynatur er vigtig for mig, fordi det skaber liv”

borgercitat fra workshop august 2019

Pejlemærker for bynatur som resultat af workshop

Sundhed

Bynatur spiller en stor rolle for borger-
nes muligheder for fysisk bevægelse og
dermed motion. Bynatur har des-
uden stor betydning for den mentale
sundhed i form af øget livsglæde og
livskvalitet.

Biodiversitet

Bynatur skal medvirke til bedre forhold
for biodiversitet i form af levesteder for
insekter, dyr og planter i byområder og
f.eks. at der arbejdes med ændret drift
af græsarealer.

Bymiljø/landskabsarkitektur

Omhandler forhold vedr. beplantning,
samt ikke mindst at fremhæve de
naturlige landskabselementer, der hvor
de forekommer i byområder og skabe
sammenhænge mellem det bebyggede
og naturelementer.

Formidling/undervisning

Formidling/undervisning af bynatur
særlig rettet mod børn og unge ved
skoler og uddannelsesinstitutioner.

Partnerskaber

Stor interesse for inddragelse og part-
nerskaber særligt i form af kommu-
nens grønne arealer.

04 Bynatur - definition og forståelse

Bynatur er et sammensat ord. Vi kender og forstår alle betydningen af de to ord By og Natur. Særlig ordet by er relativt let at definere, mens ordet natur måske hurtigt kan blive lidt sværere at definere alt efter hvilken tilgang, man har. For hvad forstår vi egentlig med ordet Natur? Er det alt, hvad der gror, har en rod og bidrager til fotosyntesen? Er alt uberørt af menneskehånd natur? (Altså det modsatte af Kultur). Eller er det alene hjemmehørende arter, og hvad er i givet fald hjemmehørende, hvor langt går vi tilbage i tiden?

En definition på by:

"Tæt bebygget område med gader, boliger og andre bygninger, som er centrum for handel, administration og kultur".

Naturstyrelsens definition på natur:

"Det danske ord stammer fra latin "Natura", som betyder at føde. Ordet kommer af ordet "nasci", som betyder "at fødes". Og noget, der fødes, bliver til af sig selv. Ordet natur betyder altså "noget, der bliver til af sig selv"."

En vigtig del af naturen er de biologiske kredsløb, og processer, der samlet i økosystemer omfatter både arter, geologi, stofkredsløb og klima.

Med ovenstående definition vil nogen hævde, at vi slet ikke har natur i Danmark, idet alt det grønne som mange

forstår som natur, rent faktisk er kultur og et udtryk for vores dyrkning af landskabet: Skove, heder, enge, overdrev. Alt sammen produkter af vores kultivering af landet. Stoppede vi vores kultivering af landskabet ville disse naturformer springe i skov, og efter få år ville de ikke længere fremstå som det landskab, vi kender.

Intet sted er dette mere fremtrædende end i byer.

Her konkurrer dyr og planter med mennesker om pladsen, og de naturlige biologiske processer er som regel begrænsede og erstattet af menneskets virkelyst.

I byerne bruger vi den mere stiliserede form for natur, som kommer til udtryk på mange forskellige måder.

Men uanset om træerne står på række eller om stauderne er arrangeret i højde og farveorden, bidrager de positivt til at forbedre oplevelserne i byen. De giver sansindtryk i form af dufte, lyde, farver og fremhæver årstidernes variation.

Grøn infrastruktur og økosystemtjenester

Tilsammen kan naturen i byområder betegnes som byernes grønne infrastruktur, der f.eks. udgøres af parker og skove, søer og vandløb, haver, træer, græsarealer samt naturområder.

Naturen og dens processer yder såkaldte økosystemtjenester. Med økosy-

stemtjenester forstås de ydelser eller tjenester, som naturen bidrager med til samfundet. Insekters bestøvning, træers skyggevirkning, nedsivning af regnvand på grønne arealer, rekreativ brug af parker er alle eksempler på såkaldte økosystemtjenester, der henholdsvis giver os afgrøder, afkøling af byrummet, modvirker oversvømmelse ved skybrud eller bidrager med sundhed til byens borgere.

Grus, sten, kvasbunker, gamle træer, dødt ved, blomsterrige rabatter og vandflader kan bidrage til den samlede biodiversitet og til at øge levestederne for insekter og andre dyr.

Dynamik og kontrast

Men allervigtigst er det måske at betragte naturen som kontrast til byen. For det er netop i kontrasten og i mødet mellem by og natur, at dynamikken opstår. Hvis ikke der var et bebygget landskab at spejle sig i, ville spændingsfeltet mellem by og natur slet ikke være til stede.

Bynatur er det nødvendige modspil til byfortætning.

Borgerne i vores byer har ikke langt til store naturoplevelser. Bynaturen skal derfor byde på andre oplevelser, og netop være natur som er spændende i kontrast til byens urbane kontekst med veje, pladser og bygninger. Ikke mindst skal bynaturen inspirere til at tage på oplevelse i den "rigtige" natur.

"Bynatur er vigtig for mig, fordi børn i byen også får naturoplevelser"

borgercitat fra workshop august 2019

En definition

En simpel definition på bynatur kan være:

" Plante-, svampe- og dyresamfund med deres levesteder, inden for byens grænse".

Bynatur er et begreb, der udvisker den traditionelle grænse mellem by og natur. Bynatur værdsætter vilde arter og naturlige processer i byens rum og skaber plads til natur såvel som til mennesker.

Træer, vejrabatter, skråninger, parker og grønne arealer, søer og vandløb og tilknyttede arter. Alt sammen bidrager det, i større eller mindre grad, til naturoplevelser og bidrager med økosystemtjenester. Er diversiteten og arealets størrelse stort nok, opstår der tillige små biotoper eller landskabskorridorer til gavn for dyrelivet.

Bynaturen vil dog aldrig kunne erstatte den store natur uden for byzonen. Men den kan berige og gøre os nysgerrige og virke som inspiration til, at drage ud og opleve det store landskab.

Bynatur kan måles

En måde at måle mængden af natur på, er at beregne biofaktoren. Biofaktoren beregnes ud fra et bladindeks – jo flere m² bladareal på en m², jo højere tal. Det betyder helt lavpraktisk, at jo flere

planter der kan være på et givet areal jo højere biofaktor. Klippet græs har en markant lavere biofaktor end højt græs.

Et areal med både bunddække, buske og træer har en højere biofaktor end et tilsvarende areal kun med græs og træer etc.

Biofaktorværdien siger også noget om, hvor udsat et område er i skybruds-situationer. Som udgangspunkt har et højt befæstet areal lille eller slet ingen nedsivning, mens et areal med høj biofaktor har mulighed for stor nedsivning. Biofaktoren er derfor en indikator for den økosystemtjeneste et areal bidrager med i form af aflastning af kloaksystem og mindre oversvømmelsesrisiko.

Når man skal beregne biofaktoren på et givet areal, medregnes det bebyggede såvel som det ubebyggede areal. Eventuelle tag- og facadebeplantning på bygninger kan udløse et tillæg ved beregning af biofaktor, der bevirker at den samlede værdi bliver højere. Biofaktoren siger groft sagt noget om forholdet mellem det befæstede areal contra det beplantede areal.

Tallet kan bruges til at måle forholdet mellem de forskellige grønne arealer og dermed få en forståelse for, hvor meget det ændrer på balancen mellem det

grå og det grønne, når man ændrer på forholdene.

En høj biofaktor er i sig selv ikke garant for et spændende og varieret landskab med høj diversitet. Men går man fra monokulturer til et mere varieret udtryk, opnår man næsten altid en højere diversitet. Biofaktoren kan ikke stå alene, hvis man vil have vished for hvilken effekt de konkrete tiltag har. Tællinger og mere præcise registreringer af dyr og planter skal også tages i brug, hvis man skal have et retvisende billede. Hvilke dyr og planter der er på et areal, siger noget om naturkvaliteten. Forekomst af en sjælden art betyder ofte, at der også er mange andre arter, der er knyttet til stedet. Man siger at den sjældne art er en paraplyart for de mere almindelige arter.

For at måle på om der er kommet mere natur i byen, er biofaktor en metode, som kan bruges til at måle effekten af tiltag for at gøre byen grønnere. Århus Universitet har udviklet et pointsystem, som er særligt målrettet private haver, for at bedømme private havers værdi for biodiversitet. Optælling af fugle og planter eller afholdelse bioblitz er andre målemetoder for bynatur.

Statens byggeforskningsinstitut stiller et regneark til rådighed for beregning af et områdes biofaktor. Du kan finde et link til regnearket under Bilag.

05 Den langsigtede strategi

Med strategi for bynatur igangsættes arbejdet for mere bynatur med det samme (kap. 6 og 7). Strategien skal desuden beskrive, hvordan bynatur mere langsigtet prioriteres og tænkes ind i forbindelse med udarbejdelse af kommuneplan, lokalplaner, udbud, strategier og politikker. Byerne skal blomstre og naturen have mere plads, og borgere, lokalråd og foreninger inddrages heri. Bynatur prioriteres endvidere i forbindelse med ombygninger, anlægsprojekter og nye anlæg.

Bynatur tænkes ind i den kommunale grønne drift af kommunale grønne arealer og ejendomme. Hillerød Kommune vil gå foran med omlægninger af arealer til mere artsrigdom og naturpræget drift på de kommunale ejendomme og arealer.

Hillerød Kommune vil særligt fokusere indsatsen inden for de pejlemærker identificeret ved workshop: biodiversitet, partnerskaber, formidling/undervisning og bymiljø/landskabsarkitektur. Der er desuden opmærksomhed på, at strategien har et sundhedsfremmende element, men egentlige sundhedsfremmende tiltag dækkes af Hillerød Kommunes bevægelsesstrategi.

I Hillerød Kommune har vi en målsæt-

ning om, at vores bynatur skal styrkes på alle parametre. Både når vi taler kvantitet og kvalitet. Vi skal skabe en markant grønnere by, der spiller på alle strenge:

- Flere og bedre beplantninger med højere artsdiversitet og varieret struktur
- Større mangfoldighed og variation i vores grønne arealer. Plænegræs kan erstattes af ekstensive græsarealer/ naturgræs og suppleres med bær og blomsterbærende buske
- Indtænke biodiversitet på ekstensive arealer som eksempelvis, vej- og stirabatter samt bolignære friarealer

Biofaktor

I Hillerød Kommune ønsker vi fremadrettet at kunne måle på naturindholdet på kommunens områder og ejendomme. Her vil vi anvende biofaktor som en måleenhed for beregning af bynatur. Dette for at kunne vurdere et givent projekts grønne aftryk. Biofaktoren skal beregnes både før og efter projektets færdiggørelse. Biofaktor skal beregnes ud fra retningslinjer som angivet i kap. 8. Kommunen vil gå foran og anvende dette på kommunes arealer og projekter fremadrettet. Afhængig af projektets

karakter og beliggenhed vurderes det specifikke krav til biofaktorens størrelse. Eksempelvis om biofaktoren skal forblive uændret, øges eller om det accepteres, at den falder.

For projekter, der ikke er på kommunal jord, ønsker vi at fremme naturindholdet, hvor det er muligt. Det kan f.eks. være for projekter, der udarbejdes under eksisterende ældre lokalplaner, hvor dette forhold ikke er medtaget. Her vil vi i dialog med bygherre anvende biofaktor i forbindelse med planens udarbejdelse og ved dialog søge at fremme en højnelse af biofaktor.

Ved planlægning af projekter i eksisterende natur- eller parkarealer eller grønne kiler skal biofaktoren som minimum fastholdes eller om muligt øges. Ligeledes skal antallet af registrerede arter som minimum fastholdes.

Krav om brug af biofaktor som beregningsmetode indarbejdes i kommuneplanen for 2021.

Midler til at højne eller fastholde biofaktoren og sikre tilstedeværelsen af arter kan være at:

- Plante bytræer
- Integrere midlertidige eller permanente vandflader i projekter
- Bevare træbeplantninger
- Bevare eller etablere krat og buske
- Ændre klippet græs til højt græs, evt. med tilføjelse af nye arter (blomsterenge) og mere variation i form af flere længder af græs på samme arealer
- Etablere permeable belægninger
- Ændre befæstede flader til åbne flader med vegetation
- Anlægge grønne vægge og tage

Herudover kan projekter i byen forbedres i forhold til biodiversitet ved at:

- Sætte forårs- og sommerløg
- Opsætte redekasser til fugle
- Opsætte insekthoteller
- Kommunale skovarealer udlægges til urørt skov
- Udså frøblandinger i rabatter efter gravearbejder og efter anlægsarbejder eller lade naturen indfinde af sig selv
- Anlægge friarealer med en overflade, der understøtter vækst af mere varieret flora
- Etablere fritvoksende hække i stedet for klippet hække

- Bevare gamle træer
- Etablere stendiger, stenbunker, jordvolde og efterlade jordbunker
- Vælge bær og blomsterbærende buske og træer
- Tage særlige driftshensyn til evt. sjældne arter og deres krav til levested
- Mere dødt ved på kommunale arealer (efterlade træer og kvas i naturområder og grønne områder til glæde for svampe, insekter og dyr)

Særlige indsatsområder

I kommunen arbejder vi med en række særlige indsatsområder: Bytræer, Græsarealer, Bynære boligområder, Veje og stier og Hjemmehørende arter.

Bytræer

I den tætte by kan selv få velplacerede store træer begrønne og berige det offentlige byrum. Det gælder både på veje såvel som på torve og pladser.

Vi skal derfor arbejde proaktivt med træer i de indre bykerner og i boligområderne og villakvarterene. Dette gøres blandt andet ved at indtænke træer fra start i alle vores anlægsprojekter samt ved at indgå samarbejder med private grundejere (partnerskabsaftaler).

Det vil vi gøre vi ved:

- at tilrettelægge vores projekter så der skabes fysiske gode rammer for at et træ kan udvikle sig frit i mange år frem (rodvenligt bærelag, gode vandingsmuligheder, undgå påkørsel etc.)
- at tilrettelægge vores anlæg i dialog med ledningsejere og forsyningselskaber, så der skabes ledningsfrie tracéer, hvor træernes rødder kan udvikle sig optimalt
- at vælge robuste træarter som trives i bymiljø
- at tilrette drift og pleje så træerne på sigt kan udvikle sig optimalt
- at indgå partnerskabsaftaler med private grundejere

Græsarealer

Kommunen rummer en lang række græsarealer i forbindelse med boligområder, parker og offentlige bygninger. Langt de fleste er holdt helt traditionelt med klippet græs. Ved simple driftsændringer vil det være muligt at omdanne disse græsarealer i en mere naturvenlig retning.

Det vil vi gøre ved:

- at Hillerød Kommune vil gå foran på egne arealer og arbejde for en mere varieret drift, der tilgodeser artsrigdom og natur.
- at prioritere traditionel græsslåning til brugsarealer (boldspil, ophold, arrangementer, midlertidig parkering o. lign) eller af hensyn til trafikikkerhed.

Bynære boligarealer

De bynære boligarealer som eksempelvis Ullerød, Favrholt og Frederiksbro rummer store grønne arealer med et stort potentiale for opnåelse af en varieret bynær natur.

Det vil vi gøre ved:

- at anlægge græsarealer på en sådan måde, at de fremmer den vilde flora (grus og råjord i stedet for muld)
- at etablere levesteder til dyrelivet i form af vandhuller, udlægge dødt ved og stenbunker
- at tilrette en markant grøn vejstruktur med store vejtræer og buske
- at stile efter en synergieffekt mellem regnvandshåndteringen og de rekreative friarealer

Veje og stier

Rabatter i tilknytning til vores veje og stier udgør store arealer, som primært henligger som ekstensive græsarealer, der klippes 1-2 gange årligt. Disse arealer udgør et stort potentiale for opnåelse af større diversitet og års-tidsvariation.

Det vil vi gøre ved:

- at variere klippehøjden og klippe-tidspunktet
- at plante løgplæner for mere blomstring
- at indarbejde blomsterenge og staudeplantninger
- at tilrette rabatter på en sådan måde, at de fremmer den vilde flora (grus og råjord i stedet for muld)
- at registrere rabatter, der i forvejen har en høj artsrigdom og tilrette driften for at bevare og fremme artsrigdommen

Hjemmehørende arter

Artsvalget har stor betydning, når vi taler om værtsplanter til specifikke dyr. Anvender vi hjemmehørende arter skaber vi langt flere fødemuligheder og levesteder for vores lokale fauna. Risikoen for at arter spredes sig invasivt minimeres samtidig. Det giver derfor god mening at prioritere disse arter højt. Dermed ikke sagt, at man ikke også kan udså en spraglet og blomsterrig sommerblomst blanding. En sådan disponering er smuk, men giver sjældent mere liv for faunaen og øger risikoen for at uønskede arter spredes sig til den vilde natur. Mange indførte arter af f.eks. bytræer, lader sig dog godt indpasse, giver naturindhold og er markante landskabslementer uden at sprede sig.

“Bynatur er vigtig fordi, det giver en følelse af at være i balance med naturen”

06 Idékatalog, her og nu projekter og tiltag

Som opfølgning på borgerinvolvering og de kommunale budgetforlig er der udarbejdet en række forslag til konkrete aktiviteter, som kan gennemføres for at øge mængden af natur i byområder på kort sigt. I afsnit 6 er der tilsvarende et antal forslag til aktiviteter, der omhandler formidling. Ved udarbejdelsen af forslagene er der fokus på, at de målrettes de pejlemærker, som er identificeret ud fra borgernes input ved workshop afholdt august 2019.

01

Artsrige grøftekanter og vejrabatter

Der kortlægges fem artsrige og bynære grøftekanter eller vejrabatter, som udlægges til ekstensiv drift med sensommerslåning og opsamling af det afslåede. Hvor det er relevant udsås blomsterblandinger. Udpegningen skal indarbejdes i det grønne driftsudbud. Formålet er at fremme blomstrende elementer langs veje, og tage udgangspunkt i arealer, hvor jordbunden har det rette udgangspunkt, og hvor mange mennesker passerer.

Mulige arealer:

- Vejkant i Ny Hammersholt
- Cykelsti ved Harløsevej
- Herredsvejen (midterrabat)
- Indkørsel til Nr. Herlev ved Lyngevej,

02

Partnerskabsaftaler omkring plantning af træer

I erkendelse af at pladsen ofte er trang i det offentlige vejrum, vil Hillerød Kommune i 2020 og årene fremover igangsætte et samarbejde med Haveselskabet Nordsjælland, udvalgte grundejere, grundejerforeninger og offentlige institutioner for at begrønne udvalgte træfattige vejstrækninger. Tanken er, at træerne plantes på de private matrikler på steder, hvor de får en markant placering i forhold til det offentlige vejrum.

Hillerød kommune betaler udgift til træet, og bestemmer valg af træart. Den enkelte grundejer lægger areal til, afholder planteudgiften og forpligter sig til den efterfølgende pleje. Der indgås en kontrakt mellem kommunen og grundejer, som forpligter grundejer til at pleje træet og bevare det i årene fremover.

De nærmere vilkår for partnerskabsaftalerne er endnu ikke endelig fastlagt og vil finde sin endelige form i forbindelse med de første projekter.

03

Naturen i haven

Der tilbydes private haveejere et "natur i haven" koncept indeholdende enten en fuglekasse eller et insekthotel og en pose med en vild frøblanding. Konceptet underbygges af relevant informationsmateriale fra Haveselskabet og de grønne foreninger og en workshop, som inddrager interesseorganisationer om den naturvenlige have. Konceptet inddrager Center for Beskyttet Beskæftigelse (CBB), der bygger fuglekasser og insekthotel, og eventuelt står for den praktiske ophængning efter aftale med haveejeren. Formålet er at øge mængden af fugle og insekter i byernes udstrakte villaområder, og inddrage borgerne.

04

Partnerskaber med private virksomheder

Flere af kommunens virksomheder tager allerede i dag et stort ansvar for at tilgodese bynaturen på virksomhedens arealer. NOVO Nordisk A/S har ved Favrholt indrettet et egentligt naturområde, og de store produktionsbygninger ved Peder Oxes Allé er omgivet af arealer med træer, frugtbuske og naturgræs. Store arealer er tilsået med insektvenlige blomsterblandinger, som tillige er smukke at se på i blomstringsperioden. På lignende vis har Foss udlagt store arealer i naturlignende bevoksninger.

Hillerød Kommune ønsker at fortsætte samarbejde med Danmarks Naturfredningsforening og byens erhvervsvirksomheder om at udlægge arealer til bynatur. I 2020 ønsker Hillerød Kommune, at minimum én ny stor virksomhed tager initiativer for at styrke bynaturen.

05

Pulje til projekter i foreninger, boligselskaber m.v.

Byrådet har afsat en pulje på 100.000 kr. som led i at engagere borgerne i arbejdet med en mere blomstrende kommune. Puljen kan f.eks. anvendes til bynaturprojekter, som kan anvendes i grundejerforeninger, almennyttige boligselskaber, institutioner m.v.

Et eksempel kan være en almennyttig boligforening, som ønsker at omdanne slåede græsarealer til blomsterenge, et lokalråd, der vil opsætte insekthoteller eller lave blomsterenge eller en grundejerforening, der ønsker at omdanne et fællesareal til naturgræs/blomstereng.

06

Plejeplan for Kjeldsvangkilen

Kjeldsvangkilen er en del af den grønne struktur i Kommuneplanen. Som led i projekt bynatur udarbejdes en plejeplan på baggrund af en indledende offentlighedsfase. Planen vedtages af Natur, Miljø og Klimaudvalget. Planen skal være innovativ i forhold til inddragelse af elementer fra den vilde natur i et bynært område (stendiger, vandhuller samt bær og blomsterbærende buske), og planen skal desuden beskrive, hvordan offentligheden kan anvende området til motion og naturoplevelser.

”Bynatur er vigtig for mig, fordi grønne arealer giver glade mennesker”

borgercitat fra workshop august 2019

07

Etablering af engarealer ved kommunale ejendomme

På udvalgte kommunale ejendomme etableres blomstereng ved afskrabning af græstørv og efterfølgende udlæg af næringsfattigt substrat. Der sås en frøblanding af hjemmehørende én- og flerårige urter. For at inddrage børn og unge prioriteres arealer ved skoler eller daginstitutioner, og der etableres et samarbejde med elevråd eller klasser.

Mulige lokaliteter:

- Hanebjerg Skole
- Skævinge skole
- Sophienborg skole
- Labyrinten (Nonnebuen)
- Eventyrhuset (sophienborg alle)
- Skanse kirkegården (I rundingen)

08

Vild Rådhus

På området, hvor der er etableret en æblelund fortsættes projektet, i samarbejde med Æbletræernes Venner, med opsætning af bistader, opsætning af fuglekasser, insekthotel og etablering af stendige/stenbunke. Der udlægges dødt ved til insekter/svampe. På den sydvendte græsskråning afskrælles græstørv, og der udlægges et lag næringsfattigt substrat, hvori der sås blanding af hjemmehørende én- og flerårige urter. For at illustrere Trollesmindes historie som landbrugs forsøgsstation, sås arter fra markkruddt som klinte, kornblomst, valmue, vild gulerod, gul okseøje m.fl. Driften af områder med naturvenlig græs optimeres og udvides. Den parklignende have bag Trollesminde indrettes som laboratorium, og det gode eksempel, for bynatur i parker og haver.

09

Nyt liv til Pøle Å

Pøle Å er en central del af Hillerød Kommunes grønne infrastruktur og udgør en sammenhængende vandløbsstrækning fra udspringet ved Holmene/Favrholm til udløbet i Arresø. Det undersøges, om rørlagte strækninger i Hillerød by kan åbnes til glæde for natur, samt om der kan skabes større landskabelig sammenhæng mellem omgivende byområder og åen. Mulige strækninger P-området ved Frederiksborg hallen, Pøle Å ved Herredsvejen.

10

Grønne parker – vilde landskabskiler

På udvalgte kommunale parkarealer omlægges græsdriften til naturgræs med ændret slåningspraksis. For at arealerne fortsat er tilgængelige, vil der passende steder blive slået stier. Der etableres opholdsarealer med henblik på fordybelse og sansning. På udvalgte græsarealer etableres desuden blomsterenge ved afskrabning af græstørv, udlæg af grus og såning af naturlige blomsterblandinger. Der plantes grupper eller hegn af bær- og blomsterbærende buske og plantes træer. I eksisterende trægrupper efterlades dødt ved, både som stående træruiner og som dødt ved med jordkontakt. Områder udvælges så flest mulig mennesker får glæde af dem. Områderne skal desuden understøtte og udbygge en sammenhæng mellem by og natur og medvirke til at øge forståelsen for natur i byen.

Mulige arealer: Parkareal med lille sø ved Markedsstræde parkering, Grønninger ved Løngangsgade, Græsarealer ved Tulstrupvej (Ålholmparken og Kirsebæralle) eller græsflader ved Brombærhaven.

11

Værdifulde træer

Gamle træer er markante og værdsatte elementer for såvel arter som for de mennesker, der færdes i byerne. Hillerød Kommune har i forvejen en mobil app til indberetning af borgertips. Denne app kan tilpasses, så det også bliver muligt for borgere og grønne foreninger at indrapportere værdifulde træer. På denne måde kan information om værdifulde træer blive indsamlet, så træerne bedst muligt formidles og dermed beskyttes. Træernes placering vil blive vist på Hillerød Kommunes webkort, der er tilgængelig via kommunes hjemmeside. Hillerød Kommune vil udarbejde kriterier for, hvilke træer der kan betegnes som værdifulde.

07 Idékatalog, borgerinvolvering og formidling

Hillerød Kommune ønsker at udbredelsen af bynatur i Hillerød bliver en folkesag. Hillerød Kommune vil afholde workshops og deltage i arrangementer med henblik på at formidle betydningen af bynatur. Grønt Råd er centralt i kommunens involvering af foreninger og interessenter.

Hillerød Kommune ønsker at formidle kommunens naturværdier. Formålet er blandt andet at give borgerne en forståelse for de kommunale indsatser for naturen for derved at inspirere borgerne til, at bruge og færdes i naturen.

Fremadrettede tiltag

Naturfestival i samarbejde med Byforum

Med henblik på at rette fokus på FN verdensmål deltog Hillerød Kommune i september 2019 i et arrangement på torvet i Hillerød om FN verdensmål "Mål 15: Livet på land". I 2020 forventes afholdt ét større arrangement. Hillerød Kommune By- og Miljø deltager med en stand om naturen i byen, og med særlig fokus på, hvordan borgerne kan opleve bynatur, og hvordan de selv kan indrette private haver for at tilgodese bynatur. Om muligt inddrages de grønne foreninger i regi af Grønt Råd.

Guidede ture med tema omkring bynatur

Der afholdes tre guidede ture med fokus på bynatur.

Én byvandring i bykernen med fokus på byens grønne infrastruktur, og de arter der er tilknyttet livet i byen.

Én cykeltur der følger en af Hillerøds Grønne Kiler (Kjeldsvangkilen).

Én byvandring i Hillerøds nye industri- varter ved Peder Oxes Alle, med fokus på de tiltag, der gøres for naturen og virksomhedernes indsats.

”Bynatur er vigtig for mig, fordi det giver fred og ro (åndehuller)”

borgercitat fra workshop august 2019

Samarbejdsprojekter med grønne foreninger

Der indgås samarbejdsaftaler med organisationer i Grønt råd omkring bynaturprojekter. Det kan eksempelvis være guidede fugleture, kortlægning af fugle i byområder, adopter et græsareal, eller opsætning af fuglekasser til specielle arter (hvinand i Teglgårdssøen, vandrefalkekasse, mursejlerkasse etc.)

Bynatur på Sociale Medier

Formidling af bynatur får sit eget site på Hillerød Kommunes hjemmeside, hvor man kan orientere sig om bynaturtiltag i hele kommunen. Her kan man læse om områder med særlig betydning for bynatur, som f.eks. Solrødgård, Favrholt, Trollesminde, Slotssøen og parken samt Skansebakken. Siden skal desuden indeholde oplysning om karakteristiske arter, eksempelvis vandrefalken på Frederiksborg Slot, løgfrøen ved Alsønderup eller bysvalen ved Trollesminde. Der vil løbende blive formidlet Facebook opslag om bynatur. Opslagene kan indeholde opfordringer til at deltage i offentlige naturture, nyt fra naturen, eller nyheder fra projektet.

08 Bilag

Beregning af biofaktor

For beregning af biofaktor skal man benytte Statens Byggeforskningsinstituts regneark.

Hillerød kommunes retningslinjer for anvendelse af regneark er:

REGLER UNDER UDARBEJDELSE

"Bynatur er vigtig for mig, fordi bynatur skal man blive glad af og føle nærhed til det lokale fællesskab"

borgercitat fra workshop august 2019

Grønnevangskolen. Leg og naturoplevelser

borgercitat fra workshop august 2019

Hillerød Kommune
By og Miljø

Trollesmindealle 27
3400 Hillerød

www.hillerød.dk
Telefon: 7232 0000

Åbningstider:

Man-onsdag kl. 10-15

Torsdag kl. 12-18

Fredag kl. 10-13